

Deltagelse i fællesskaber ***– for alle børn og unge***

BØRNE- OG KULTURCHEFFORENINGENS
ANBEFALINGER TIL FORSKNING,
TIL LOVGIVER OG TIL KOMMUNERNE

UDGIVET AF

Børne- og Kulturchefforeningen 2020

ARBEJDSGRUPPE

Anne Vang Rasmussen (formand for BKF)

Ane Stallknecht (næstformand for BKF)

John Bøgelund Frederiksen (Kultur- og Fritidsnetværket)

Lone Lollesgaard (Ungenetværket)

Susanne Poulsen (Dagtilbudsnetværket)

Dennis Danielsen (Dagtilbudsnetværket)

Helle Dydensborg Thygesen (Skolenetværket)

Helle Stennicke (Børne- og Familienetværket)

FOTO

Colourbox (s. 1, 7, 9, 11 og 15)

iStock (s. 13, 17 og 19)

LAYOUT

Eks-Skolens Grafisk Design & Tryk

Deltagelse i fællesskaber ***– for alle børn og unge***

BØRNE- OG KULTURCHEFFORENINGENS
ANBEFALINGER TIL FORSKNING,
TIL LOVGIVER OG TIL KOMMUNERNE

FORORD

»Der var kun en ting, som jeg var virkelig bange for. Kun en fare, som jeg gruede for. At være udelukket fra det kollektive eventyr. Ikke at tage del i fællesskabsoplevelsen. Der findes ingen mere ydmygende, ingen mere sørgelig rolle end den at være udenfor. Så stærkt er menneskets hjordinstinkt, at det foretrækker enhver anden lidelse frem for ensomhedens plage.«

KLAUS MANN, CITAT OM DET AT VÆRE BARN FRA SELVBIOGRAFIEN 'VENDEPUNKTET – RAPPORT OM ET LIV'

Det gælder for børn og unge – ja, mennesker – i alle aldre, at vi stræber efter deltagelse i almene fællesskaber.

Det er en kerneopgave for chefer på børne- og kulturområdet at sikre almene fællesskaber af høj kvalitet, hvor der – med udgangspunktet i et potentialesyn på barnet – er balance mellem børnenes kompetencer og de udfordringer, der stilles. Høje forventninger til alle børn og unge er centralt for, at de trives, lærer og udvikler sig.

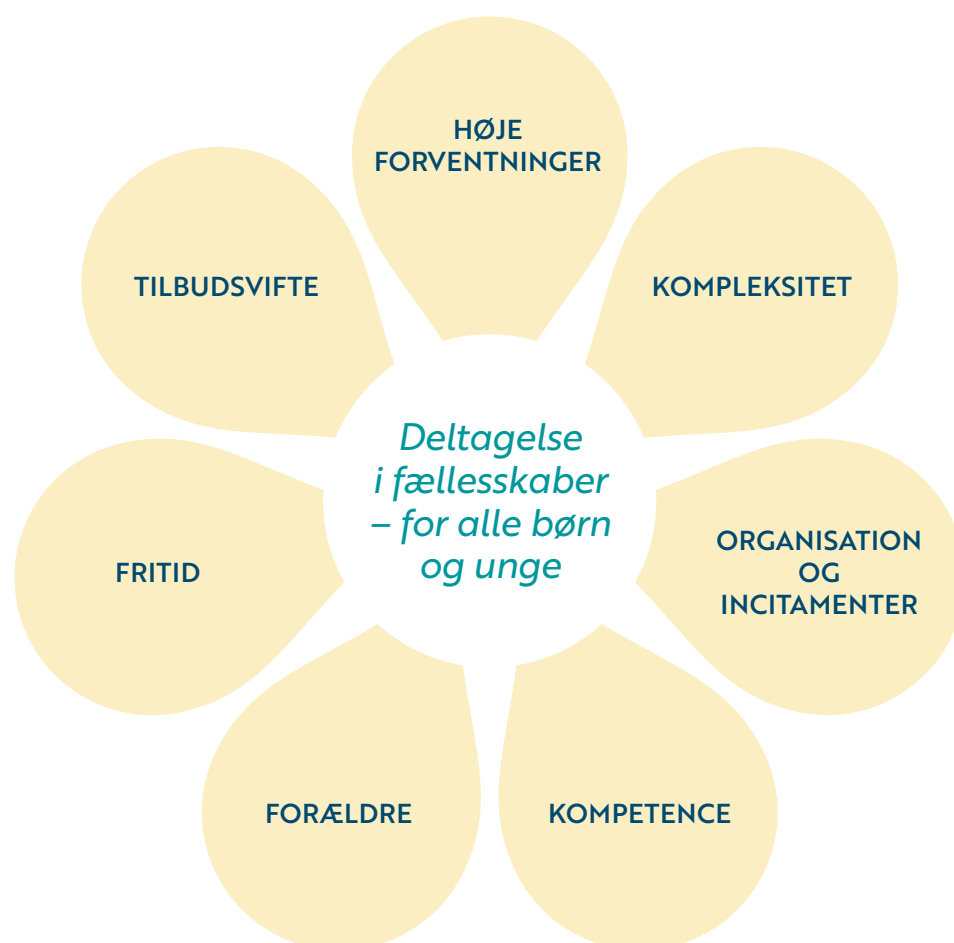
Denne pjece skal tjene som inspiration til det vigtige arbejde med at skabe deltagelsesmuligheder i fællesskaber – og derfor trivsel, læring, dannelse og udvikling – for alle børn.

Egmontfonden undersøgte i 2019 børnehavebørns tanker om skolestart. Den ting, der fyldte allermest for børnene, var at få venner og nogen at lege med. Vi ved også, at børn og unge oftest profiterer fagligt af at være i almene fællesskaber.

I Børne- og Kulturchefforeningen må vi konstatere, at det ikke går godt nok med at skabe deltagelsesmuligheder i fællesskaber for alle børn og unge. Ensomheden blandt børn og unge er stigende. Eksklusionsprocenterne i dagtilbud og skole er stigende. Og børn og unge, der ekskluderes fra almenområdet, opnår alt for sjældent at få uddannelse og job.

Det kalder på en drøftelse af, om vi i det brede almenområde er gode nok til at arbejde med høje forventninger til alle børn og unge. Som topledere på det samlede børne- og kulturområde må vi påtage os et ansvar for udviklingen – og for om vi selv er med til at skabe et smallere almenbegreb.

Der er behov for, at vi tænker anderledes og på tværs af dagtilbudsområdet, skoleområdet, ungeområdet, kultur- og fritidsområdet samt det børnesociale område: Alle BKF's fagområder. Derfor har BKF nedsat en tværgående arbejdsgruppe, der har arbejdet med rammebetingelserne for at skabe bedre delttagelsesmuligheder i fællesskaber for alle børn og unge. Opgaven med at skabe delttagelsesmuligheder i fællesskaber for alle børn og unge er kompleks. Arbejdsgruppen har identificeret syv aspekter:

Vi vil i denne lille pjece gennemgå de syv aspekter. For hvert af aspekterne vil vi komme ind på hvad vi ved, hvor vi mangler viden, anbefalinger til lovgivere og anbefalinger til chefkolleger.

HØJE FORVENTNINGER TIL ALLE BØRN OG UNGE

Høje forventninger til alle børn og unge er afgørende for deres trivsel, læring, dannelse og udvikling. Det gælder alle børn og unge, og er grundigt forskningsmæssigt dokumenteret. Vi kender betydningen af relationer mellem barnet og de professionelle voksne, der omgiver det – og at det, den voksne vælger at lyse på og give liv, er med til at definere barnet både over for barnet selv og over for andre.

Derfor er det afgørende, at pædagoger, lærere, medarbejdere på det børnesociale område og i fritidslivet lyser på, taler om og giver liv til børnenes og de unges potentialer. De skal insistere på at rette lyskeglen mod at skabe de bedste deltagelsesmuligheder for alle børn og unge med hver deres potentialer, særligheder og vidunderligheder.

Dybest set handler det om de almene tilbud af høj kvalitet, som vi fra forskningen ved har afgørende betydning for alle børn og unges muligheder videre i livet, ikke mindst for de mest sårbare og udsatte børn og unge.

Forskningen på området er ikke ny. Alligevel går det ikke godt nok med arbejdet med høje forventninger til alle børn og unge hverken i Danmark eller i vores nabolande. Begrebet 'forventningsfattigdom' er sågar blevet introduceret i den engelske forskning i 00'erne. Vi er nødt til at stille os selv spørgsmålet om, hvorfor det er så svært at arbejde med høje forventninger til alle børn og unge?

BKF'S ANBEFALINGER TIL MERE VIDEN

- BKF anbefaler, at den praksisnære forskning på området styrkes. Vi skal bevæge os fra at anerkende høje forventningers betydning – til konkrete anbefalinger til praktikeres arbejde med høje forventninger til alle børn og unge i en dansk kontekst.
- BKF anbefaler, at arbejdet med høje forventninger til alle børn og unge styrkes i pædagoguddannelsen, læreruddannelsen og socialrådgiveruddannelsen
- BKF anbefaler, at der indledes en dialog med de centrale aktører om styrkelse af arbejdet med høje forventninger til alle børn og unge i foreningslivets træner- og lederuddannelser mv.

BKF'S ANBEFALINGER TIL LOVGIVER

- BKF anbefaler, at lovgiver tager afsæt i høje forventninger til alle børn i sit lovgivningsarbejde. Det gælder arbejdet med en ny Barnets Lov på det børnesociale område, arbejdet med en ny musik- og kulturskolelovgivning, arbejdet med justeringer på dagtilbuds- og folkeskoleområdet mv.

BKF'S ANBEFALINGER TIL KOMMUNERNE

- BKF anbefaler, at chefer og direktører på det brede børneområde tydeligt adresserer behovet for høje forventninger til alle børn og unge.
- BKF anbefaler, at chefer og direktører på det brede børneområde sikrer, at den decentrale ledelse går tæt på medarbejdernes arbejde med høje forventninger til alle børn og unge. Det indebærer en forpligtigelse til at gå ind i det ledelsesmæssigt, hvis børnesynet på en arbejdsplads ikke bærer præg af høje forventninger til alle børn og unge.
- BKF anbefaler, at medarbejdernes arbejde med høje forventninger til alle børn støttes efteruddannelsesmæssigt.

KOMPLEKSITET

Vi har i langt hovedparten af kommunerne over de seneste år oplevet en stigning i antallet af børn, der segregeres til specialområdet. Samtidig taler vores fagprofessionelle alligevel om et oplevet øget pres i almenområdet. Det lyder umiddelbart som to ting, der ikke kan være rigtige samtidig. Men måske er det ikke modsatrettet. Vi er nødt til at stille os selv spørgsmålet om, hvorvidt kompleksiteten i børnesagerne er stigende – og hvad der i givet fald er årsagen til det?

Vi ved, at der fra 2014 til 2018 ses en voldsom diagnosestigning: Antallet af ADHD-diagnoser er steget med 80 procent, autismediagnoserne med 52 procent, angst med 47 procent og depression med 48 procent. Dertil kommer det, der ikke er diagnosebelagt, eksempelvis selvskade (opgørelse fra PWC ved Mette Lindgaard).

Vi ved imidlertid ikke, hvad der er årsagen til diagnosestigningen – eller hvordan det kan være, at vi segregerer flere trods ønsket om det modsatte. Er der biologiske faktorer på spil? Eller kulturelle og samfundsmæssige? Hvilken rolle spiller forældrene og kommunens evne til samarbejde med dem? Ville de samme børn også tidligere være blevet diagnosticeret, eller har der været en indsnævring af almenbegrebet? Har danske forskere ret, når de taler om en generel tendens i samfundet, hvor diagnosesprog glider ind i det helt almindelige hverdagsliv? Er vi selv med til retorisk at gøre børnene 'særlige'? Spørgsmålene er mange. Svarene få.

Vi ved imidlertid, at eksklusion stadig rammer socialt skævt. På skoleområdet viser KL's beregninger, at i 2018/2019 gik næsten hver tiende elev fra familier med lav indkomst i et specialtilbud, mens det samme kun gjorde sig gældende for 3,3 procent af eleverne fra familier med høj indkomst. Alligevel taler forskerne (eksempelvis Noemi Katznelson) også om en 'demokratisering af udsathed'. Den gamle udsathed findes stadig og rammer social skævt. Men der er også en 'ny udsathed', som ikke gør.

Problematikken er ikke en særlig dansk problematik. Den genfindes i det meste af den vestlige verden. Alligevel mangler vi helt grundlæggende viden om både årsagsmekanismer og løsninger.

BKF'S ANBEFALINGER TIL MERE VIDEN

- Vi mangler viden om de årsagsmekanismer, der gør sig gældende for en af vor tids største udfordringer. BKF anbefaler at afsætte forskningsmidler til en dybdegående undersøgelse af årsagerne til diagnosepresset og de stigende segregeringstendenser. Det er nødvendigt for at kvalificere valget af løsninger.
- Vi mangler viden om relevante handlinger for at imødegå segregeringstendenserne. Derfor anbefaler BKF at målrette dele af forskningsreserven til praksisnær forskning omkring mulige løsninger.
- BKF anbefaler, at der nedsættes en national livsstrings-kommission, der med deltagelse på tværs af fagområder (sundhedspleje, tandpleje, børne- og ungdomspsykiatrien, dagtilbud, skole, kultur- og fritidsliv samt det børnesociale område) og på tværs af forskere og praktikere kommer med anbefalinger til såvel lovgiver som regionalt niveau og kommunerne.

ORGANISATION OG INCITAMENTER

Organisation, incitament, styring og ledelse på børne- og kulturområdet bør understøtte ambitionen om deltagelsesmuligheder i fællesskaber for alle børn og unge. Vi har brug for en både lokal og national debat om, hvorvidt det i tilstrækkelig grad er tilfældet.

Lokalt er vi nødt til at anerkende, at der eksisterer store forskelle kommunerne imellem og også mellem institutioner i samme kommune, hvad angår segregeringsgrad. Forskellene kan ikke umiddelbart forklares med socioøkonomiske faktorer eller andet. Derfor er vi nødt til at interessere os for, hvorvidt vores forskellige valg af organiseringsformer i kommunerne har betydning for de almene tilbuds evne til at være for alle børn og unge. Lige som vi skal interessere os for, hvordan ledelse både i kommunen og i de enkelte institutioner har betydning for, hvordan børnene og de unge mødes. Vi er nødt til både at undersøge forskellene og lære af de positive erfaringer.

Nationalt er det nødvendigt at indlede en debat om, hvorvidt overordnede incitament og styringsmekanismer på det samlede børneområde er fremmende for at udvikle en kultur, hvor der er et potentialesyn på børn og unge? Eller er de hæmmende?

Et eksempel på en skæv incitamentsstruktur er skoleområdet. Den enkelte skole måles i dag på afgangskarakterer, men ikke fraværdata, segregation og fastholdelse af elever i skoledistrikter. Belønningssystemerne belønner lærere og ledere på afgangskarakterer og den gode klasse. Det kan ikke-intenderet sætte pres på ekskluderende handlinger hos forældre, medarbejdere og ledere, og fjerne fokus fra progression og løfteevne.

Et andet eksempel er det børnesociale område. Her eksisterer der en tørresnor, hvor kommunerne hænges ud ved fejl på det juridiske område. Retsikkerheden på området ER vigtig. Men måske var det også relevant at etablere incitament, der handler om kvalitet i indsatserne og progression for børn og unge?

BKF'S ANBEFALINGER TIL MERE VIDEN

- BKF anbefaler, at organiseringsformer, økonomimodeller og incitamentsmodeller på området undersøges forskningsmæssigt med henblik på at kunne opstille anbefalinger herfor. Der eksisterer i dag ikke en fast viden herom.

BKF'S ANBEFALINGER TIL LOVGIVER

- BKF anbefaler, at lovgiver gentænker incitamentsstrukturer og styringsmekanismer på det samlede børneområde i lyset af behovet for et potentialesyn på børn og unge. Særligt vigtigt er udviklingen af et progressionssprog.

BKF'S ANBEFALINGER TIL KOMMUNERNE

- BKF anbefaler, at vi ledelsesmæssigt sætter lys på, hvorfor nogle kommuner og institutioner er bedre end andre til at skabe deltagelsesmuligheder for alle børn og unge. Hvad er det, de kan? Og kan andre lære af dem?
- BKF anbefaler, at vi ledelsesmæssigt går tæt på kulturelle faktorer på de kommunale arbejdspladser, herunder almenbegreb og potentialesyn.

KOMPETENCE

Hvis vi skal lykkes med deltagelsesmuligheder for alle børn og unge, er vi nødt til at insistere på høj kvalitet i de almene tilbud. Det allervigtigste i den forbindelse er høje forventninger til medarbejderne og til deres kompetenceniveau.

Det kalder på tre drøftelser af hvordan vi sikrer, at kommunerne har mulighed for at arbejde med medarbejdernes kompetenceniveau.

For det første kan det være vanskeligt at insistere på et højt kompetenceniveau, når der er en rekrutteringsudfordring. Det gælder for flere af de fagprofessioner, der arbejder på Børne- og Kulturchefforeningens områder, at der simpelthen mangler uddannede medarbejdere og instruktører. Det kalder på et samarbejde mellem stat, kommune og uddannelsessteder om, hvordan vi sammen får taget hånd om udfordringen. For os i kommunerne er det særligt vigtigt at spørge os selv, om vi løser praktikopgaven godt nok?

For det andet kalder det på en drøftelse af, om uddannelserne tilvejebringer en tilstrækkelig viden om arbejdet med deltagelsesmuligheder i fællesskaber for alle børn og unge. Det må desværre konstateres, at mange af vores medarbejdere efter endt uddannelse føler sig dårligt rustet særligt til opgaven med børn og unge i udsatte positioner og deres forældre. Vi må stille os selv spørgsmålet omkring, hvordan vi kan ruste medarbejderne bedre?

For det tredje er det nødvendigt at prioritere meningsfuld kompetenceudvikling i praksis. Vi har brug for, at medarbejderne støtter hinanden i opgaveløsningen på tværs af faggrænser, for sidemandsoplæring og for efteruddannelse, der foregår i praksis – og med børn. Er vi stærke nok til tværgående og praksisnær kompetenceudvikling?

BKF'S ANBEFALINGER TIL MERE VIDEN

- BKF anbefaler, at behovet for kompetenceudvikling til arbejdet med deltagelsesmuligheder for alle børn og unge blandt de medarbejdere, der arbejder på området, afsøges forskningsmæssigt.

BKF'S ANBEFALINGER TIL LOVGIVER

- BKF anbefaler, at lovgiver adresserer rekrutteringsudfordringen med en bred palet af initiativer i samarbejde med professionshøjskoler og kommuner.
- BKF er bevidste om, at justeringer af pædagoguddannelsen og læreruddannelsen er under udarbejdelse. BKF anbefaler, at lovgiver i den forbindelse – og i forbindelse med justeringer af øvrige relevante uddannelser – giver det højeste prioritet at ruste de studerende til arbejdet med at skabe deltagelsesmuligheder for alle børn og unge. Det er vigtigt, fordi det er en af vor tids største udfordringer, og fordi det er vores erfaring at medarbejderne ofte føler sig dårligt rustet til at håndtere den.

BKF'S ANBEFALINGER TIL KOMMUNERNE

- BKF anbefaler, at vi ledelsesmæssigt sætter fokus på vores opgave som uddannelsessteder i kommunerne. Vi må konstatere, at der mange steder er rum til forbedring i forhold til kommunen som praktikpladssted, og i samarbejdet med professionshøjskolerne herom.
- BKF anbefaler, at vi i kommunerne udvikler og videndeler modeller for meningsfuld og praksisnær kompetenceudvikling omkring opgaven med deltagelsesmuligheder for alle børn og unge.

FORÆLDRE

Vi ved fra forskning, at det er afgørende for børn og unges trivsel, læring og udvikling, at der er et godt samarbejde mellem forældre og kommunale tilbud.

Fra vores praksis ved vi også, at forældrene er afgørende i forhold til den kultur, der er i et dagtilbud, en skole eller et kultur- og fritidstilbud: Hjælper forældrene hinanden? Hjælper forældrene til med at få alle børn til at blive en vigtig del af fællesskabet? Eller er de snarere aktive i forhold til at ekskludere børn? Forældrenes betydning for deltagelsesmuligheder i fællesskaber for alle børn og unge kan ikke overvurderes.

Det kalder på en drøftelse af, hvordan vi som kommune kan blive bedre til at etablere og skabe rammer for det gode forældresamarbejde, og møde forældrene med respekt og anerkendelse. For at kunne leve op til de forventninger, der stilles til en, kræver det, at man kender forventningerne. Derfor skal vi øve os på at formulere forventninger til forældrene klart og tydeligt og på en måde, så forældrene kan se mening i forventningerne.

BKF'S ANBEFALINGER TIL MERE VIDEN

- BKF anbefaler, at der sættes forskningsmæssigt lys på forældrenes rolle i at skabe deltagelsesmuligheder for alle børn og unge, herunder praksisnær forskning i forhold til de fagprofessionelles arbejde hermed.
- BKF anbefaler, at god praksis for forældresamarbejdet kommer til at fylde mere i pædagoguddannelsen, læreruddannelsen og socialrådgiveruddannelsen.
- BKF anbefaler, at Kulturministeriet gør forældresamarbejde til et tema i sin dialog med idræts- og foreningsliv.

BKF'S ANBEFALINGER TIL LOVGIVER

- BKF anbefaler, at der ses lovgivningsmæssigt på mulighederne for egentlige forældreforløb om forældreskab. Ikke blot til de udsatte forældre, men som et alment og fortløbende tilbud undervejs i forældreskabet. Hele forældregruppen er medskabere af kulturen og almenbegrebet i en børnegruppe.

BKF'S ANBEFALINGER TIL KOMMUNERNE

- BKF anbefaler, at ledere på det samlede børneområde adresserer og går tæt på forældresamarbejdet i dialogen med medarbejdere. Det gælder både dagtilbud, skole, det børnesociale område, fritids- og foreningsliv.
- BKF anbefaler en løbende kompetenceudvikling i forældresamarbejde af medarbejderne i dagtilbud, skole, på det børnesociale område og kultur- og fritidsområdet.

FRITID

Fritidslivet tilbyder fællesskaber for børn og unge, der kan noget andet end institution og skole. I fritidslivet finder børn og unge mestringsoplevelser, fællesskaber uden præstation og netop 'fri tid'. I fritidslivet skal barnet ikke nødvendigvis nå et bestemt niveau, men kan gribes der, hvor det er, og med høje forventninger. Erfaringer viser, at nogle af de børn og unge, der har vanskeligt ved at være i et almenmiljø i institution og skole, kan opleve sig som værdifulde deltagere i fællesskaberne i fritids- og foreningslivet, musik- og kulturskoler.

Det rejser to spørgsmål. For det første hvordan vi kan blive bedre til at udnytte potentialerne i fritidslivet i forhold til børn og unges deltagelsesmuligheder i fællesskaber. Ofte bruger vi i kommunerne eksterne konsulenter til at lave anderledes forløb væk fra skolen/dagligdagen. Kan vi blive bedre til at kunne gøre det selv inden for vores egen kommunale verden i anerkendelsen af værdien af deltagelse i fritids- og foreningsliv samt musik- og kulturskoler for børnene?

For det andet må vi spørge os selv, om vi kan overføre livsdueligheden fra fritidslivet til andre arenaer i barnets og den unges liv. Kan dagtilbud, skole og det børnesociale område lære af fritidslivets tilgang? Søren Østergaard har lavet interessante praksisnære studier af hvad der sker, når erfaringer fra fritidslivet overføres til skolen, og børnene oplever både mestring og deltagelse i fællesskaber.

BKF'S ANBEFALINGER TIL MERE VIDEN

- BKF anbefaler, at der udvikles redskaber til at overføre fritidslivets erfaringer og forholdemåder til andre arenaer i barnets og den unges liv.

BKF'S ANBEFALINGER TIL LOVGIVER

- BKF anbefaler, at der udvikles en musik- og kulturskolelovgivning, der har fokus på børn og unges deltagelsesmuligheder i fællesskaber.
- BKF anbefaler, at Kulturministeriet, Børne- og Undervisningsministeriet og Social- og Indenrigsministeriet indleder et samarbejde om sammenhæng på tværs af områderne samt national vidensopsamling omkring samarbejde på tværs

BKF'S ANBEFALINGER TIL KOMMUNERNE

- BKF anbefaler, at vi ledelsesmæssigt sætter fokus på og følger op på samarbejdet mellem dagtilbud, skoler, det børnesociale område og fritids- og foreningsområdet.
Det gælder både i forhold til udnyttelsen af værdierne i fritids- og foreningsområdet ift. børnefællesskaber og i forhold til at øvrige områder får kendskab til erfaringer på fritids- og foreningsområdet.

TILBUDSVIFTE

Tilbudsviften i en kommune er de tilbud, vi har til børn og unge. Tilbuddene kan omfatte både dagtilbud, skole, fritidsliv og familieindsatser.

Vi har brug for at arbejde mere med de tidlige indsatser, hvor barnet er i almenområdet og i sin egen familie. Derfor har vi brug for at arbejde mere med understøttende tilbud. Vi definerer her understøttende tilbud som tilbud, der understøtter almenområdet i at skabe deltagelsesmuligheder for alle børn og unge – og som skaber mulighed for at barnet eller den unge kan blive i almenområdet.

BKF ser særligt et behov for de børn og unge, der i dag er i dagbehandlingstilbud. Antallet af dagbehandlingsbørn er steget med 15 procent siden 2011/2012. Dagbehandlingsbørnene har ikke nødvendigvis et specialundervisningsbehov, men socioemotionelle vanskeligheder mv. Derfor ville børnene ofte profitere langt mere både fagligt og socialt af at være i almenområdet. Men det er samtidig de børn og unge, det er vanskeligst for almenområdet at have.

Der er positive erfaringer med understøttende tilbud i mange kommuner. Men vi mangler systematiske evalueringer på tværs af kommuner, og viden om hvorvidt nogle typer af tilbud virker bedre end andre ift. målet om en tilbageklusning til almenområdet. Samtidig er der brug for fokus på kvaliteten af og tilsynet med de understøttende tilbud. Vi skal stille os selv både spørgsmålet om, hvorvidt vi har de rette tilbud – og hvordan de understøttende tilbud ikke ender med også at blive ekskluderende?

BKF'S ANBEFALINGER TIL MERE VIDEN

- BKF anbefaler en systematisk evaluering af de mangle forskellige understøttende tilbud. Den er nødt til at foregå nationalt. BKF foreslår, at Børne- og Undervisningsministeriets læringskonsulenter målrettes opgaven. Dette bør foregå i et tæt samarbejde med Sundhedsstyrelsen og Socialstyrelsen, idet børnene ofte får tilbud under flere forskellige lovgivninger.

BKF'S ANBEFALINGER TIL LOVGIVER

- Der er fortsat lovgivningsmæssige barrierer for at etablere understøttende tilbud. Det kan eksempelvis være kravet om minimumstimetal til alle elever i folkeskolen, der kan spænde ben for understøttende tilbud til elever, der ellers ville være skolefraværende. Der er brug for en diskussion af, hvordan de lovgivningsmæssige barrierer mindskes, samtidig med at højte forventninger til alle børn og kravet om progression for barnet fastholdes.
- Understøttende tilbud bør foregå i tæt samarbejde mellem dagtilbud, skole, det børnesociale område og fritidslivet. BKF foreslår, at der lovgivningsmæssigt etableres bedre muligheder herfor og at Folketinget målretter sine sociale investeringsprojekter, så de går på tværs af sektorområder.

BKF'S ANBEFALINGER TIL KOMMUNERNE

- BKF anbefaler, at der skabes klarhed på kommune-, dagtilbuds- og skoleniveau om den vifte af tilbud og tiltag, som er til rådighed.
- BKF anbefaler, at kommunerne ved etablering af understøttende tilbud stiller krav om ledelsesmæssig forankring, handleplaner og systematisk opfølgning. Herunder plan for tilbageslutning.

